

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

שם השיעור **'עץ התורה' – ויקרא ובמדבר כענפים מקבילים**

yoelbinnun@gmail.com

שם המרצה (כתובת דוא"ל) - הרב ד"ר יואל בן-נון

עץ התורה – ספר "אלה הדברים"

הביטוי "אלה הדברים" מופיע בתורה לראשונה בפרשיית מעמד הר סיני שבספר שמות, בחתימת דבר ה' למשה "מן ההר" (=סיני, בעלייתו הראשונה):

וַעֲתָה אִם שָׁמָעוּ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרַתֶּם אֶת בְּרִיתִי,

וְהִיְיִתֶם לִי סֹגְלָה מְכֹל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ;

וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְמֻלָּכֶת כְּהִנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ –

(שמות י"ט, ה-ו)

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יְדַבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל;

הביטוי הזה גם פותח את ציווי השבת בפרשת ויקהל, בסוף שמות:

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: **אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֲתֶם;**

(שמות ל"ה, א)

בסדר הפוך פותח הביטוי "הדברים האלה" את "עשרת הדברים" בספר 'שמות' (כ', א), ומסכם אותם בדברי משה בספר דברים (ה', יח-יט); חוזר ומופיע במעמד כריתת הברית (שמות כ"ד, ח), וחותר בדברי משה שבסוף ספר דברים (ל", א; ל"א, א; ל"א, כח; ל"ב, מה-מו).

גם הביטויים "אם שָׁמָעוּ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרַתֶּם אֶת בְּרִיתִי", "סֹגְלָה מְכֹל הָעַמִּים" ו"גוי קדוש", חוזרים ומופיעים שוב ושוב בדברי משה בספר 'דברים' (ז', ו; י"א, יג; ט"ו, ה; כ"ו, יז-יט; כ"ז, ט-י; כ"ח, א-יד); רק הביטוי "ממלכת כהנים" במלוא משמעותו שמור לספר ויקרא, 'תורת כהנים'. והעיקר: במוקד של ספר דברים (פרקים ה' עד כ"ו) העמיד משה את "עשרת הדברים" ואת כל המשתמע ומתפרט מהם במצוות, בחוקים ובמשפטים, והספר מלא הקבלות והרחבות לפרשיות יתרו-משפטים שבספר שמות.

מכאן צומחת המסקנה ההכרחית: **ספר "אלה הדברים אשר דָּבַר משה אל כל ישראל", צומח ממעמד הר סיני (בפי משה: "חֲרִב"), מ"עשרת הדברים" והרחבתם בפרשיות יתרו-משפטים – לא מפרשיות המשכן**

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

שבסוף ספר שמות, מהן צומחים ויקרא-במדבר כשני ענפים מקבילים (כפי שהראינו בספר בינה בתורה ויקרא-במדבר).

כפי שציין הרמב"ן בהקדמת פירושו לדברים, אין בספר הזה "דבר בתורת כהנים, לא במעשה הקרבנות, ולא בטהרת הכהנים ובמעשיהם, שכבר ביאר אותם להם, והכהנים זריזים הם, לא יצטרכו לאזהרה אחר אזהרה"; לפיכך, **ספר דברים מיועד ל"כל ישראל" שעמדו בחורב "ביום הקהל"**, והוא צומח מתוך פרשיות הברית שבספר שמות.

אפילו תיאורי המשברים שהתחוללו במדבר, וגם המסעות והגבולות, שונים בפי משה בספר דברים בפרטים רבים; גבולות "הארץ" כוללים את 'עבר הירדן מזרחה', לעומת גבולות "ארץ כנען" שבספר במדבר; בנוסף, אין שנת יובל, רק שמיטה לאביונים.

בספר דברים משקיף משה (ואנחנו עמו) על ספרי ויקרא-במדבר מתוך מציאות של עם לוחם, שהגיע אל "הארץ" שבגלעד ובבשן ובערבות מואב, אבל עוד לא עבר את הירדן ועוד לא הגיע "...אל המנוחה ואל הנחלה אשר ה' אלהיך נתן לך" (י"ב, ט).

דברים

במדבר

ויקרא

לוק

עשרת הדברים
מעמד הר סיני

מלך

